

KS. JERZY BIELECKI
CZĘSTOCHOWA

BOŻOGROBCY NA ZIEMIACH POLSKICH (1163-2013)

Przypadająca w 2013 roku 850 rocznica powstania fundacji bożogrobców miechowskich, pierwszej poza ziemią jerozolimską, stanowi doskonałą okazję, aby przybliżyć dzieje tego zakonu na ziemiach polskich. Do Polski bożogrobców sprowadził w 1163 r. Jaksa z Miechowa i osadził ich w swych dobrach. Bożogrobcy, zwani także miechowitami, otrzymali liczne nadania od książąt, możnowładców, biskupów. Rozkwit zakonu bożogrobców miał miejsce w XV wieku, a miechowskie sanktuarium Bożego Grobu stało się jednym z najprężniejszych ośrodków zakonu. Bożogrobcy wprowadzili do Polski liturgię i nabożeństwa zaczerpnięte z tradycji jerozolimskiej, wcześniej w naszym kraju nieznaną. Spopularyzowali m.in. budowę Bożego Grobu w Wielki Piątek. Organizowali uroczystości w Wielkim Tygodniu i w drugą niedzielę po Świątach Wielkanocnych¹. Oprócz działalności duszpasterskiej członkowie zakonu zajmowali się szpitalnictwem, a w końcowym okresie istnienia również szkolnictwem. W wiekach średnich oraz późniejszych rycerstwo Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie, jako jednolita formacja, uległo rozproszeniu. Jego gałąź duchowna - Zakon Kanoników Regularnych po okresie wielkiej świetności znacznie się osłabił. W Polsce, w wyniku działań zaborców, uległ kasacji w 1819 roku.

Odrodzenie Zakonu Rycerskiego Bożego Grobu w Jerozolimie zaczyna się w połowie XIX wieku. Momentem przełomowym dla odnowienia stanowił fakt reaktywowania Łacińskiego Patriarchatu w Jerozolimie w 1847 roku. Pierwszy po reaktywowaniu patriarcha Jerozolimy Giuseppe Valerga, mocą postanowienia papieża Piusa IX, otrzymał 10 stycznia 1848 roku tytuł Wielkiego Mistrza Zakonu Grobu Świętego. W dwadzieścia lat później, w 1868 roku, ten sam papież ostatecznie uformował nowe stowarzyszenie nadając mu charakter Papieskiego Zakonu Rycerskiego. Nie był to już zakon kanoników – osób duchownych, żyjących według reguły św. Augustyna, lecz stowarzyszenie osób duchownych i świeckich, wprawdzie nie związanych ślubami zakonnymi, ale złączonych tradycjami

¹ Por. Z. Pęcowski, *Miechów. Studia z dziejów miasta i ziemi miechowskiej do r. 1914*, Kraków 1967, s. 297-299; por. także H. Słotwińska, *Ewangelizacyjna działalność parafii pod wezwaniem Świętej Trójcy w Leżajsku (1400-2000)*, Leżajsk 2000, s. 17-18.

i ideałami niesienia pomocy chrześcijanom w Ziemi Świętej. Następuje szybki rozwój zakonu i na przełomie XIX i XX wieku liczył on już ponad 3000 kawalerów i dam. Również w Polsce po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku podejmowane były próby utworzenia zwierzchnictwa², ale były one nieudane i dopiero w połowie lat 90 - tych XX wieku udało się w Polsce utworzyć Zwierzchnictwo Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie. 8 grudnia 1995 r. Kardynał Wielki Mistrz Giuseppe Caprio ustanowił Zakon Rycerski Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie - Zwierzchnictwo w Polsce, którego pierwszym Wielkim Przeorem został mianowany kardynał Józef Glemp, Prymas Polski, piastujący tę godność aż do swojej śmierci. Pierwsza inwestytura po odrodzeniu zakonu miała miejsce w Warszawie 25 marca 1996 roku w uroczystość Zwiastowania Pańskiego. Zwierzchnikiem został prof. Jerzy Wojtczak-Szyszkowski, który sprawował urząd do 2008 roku.

1. Z historii bożogrobców

Historia Zakonu Bożogrobców - Kanoników Regularnych, Stróżów Świętego Grobu Jerozolimskiego sięga 1099 roku. Wówczas książę Gotfryd de Bouillon ustanowił 20-osobową grupę świeckich rycerzy i duchownych w celu opieki nad Bożym Grobem w Jerozolimie. Równocześnie powierzył on 50 krzyżowcom obowiązek zbrojnej obrony Grobu Chrystusowego, podporządkowując ich patriarche - arcybiskupowi Jerozolimy³. To zgrupowanie duchownych i rycerzy, powiązanych wspólną troską o uświetnianie sprawowanego w świątyni kultu oraz względami porządku i bezpieczeństwa posługiwało się pierwotną nazwą *Fratres Cruciferi Dominici Sepulchri Hierosolymitani* (Bracia Krzyżowcy Pańskiego Grobu Jerozolimskiego)⁴. W 1114 r. patriarcha Arnulf z Roieux zobowiązał ich do przyjęcia reguły św. Augustyna, w wyniku czego powstał nowy organizm religijny: *Canonici Regulares Custodes Sanctissimi Sepulchri Hierosolymitani* (Zakon Kanoników Regularnych Stróżów Świętego Grobu Pańskiego w Jerozolimie).⁵ Zatwierdzenie papieskie bożogrobcy uzyskali od papieża: Kaliksta II (1122 r.), Honoriusza II (1128 r.) i Celestyna II (1143 r.).

Po upadku Królestwa Jerozolimskiego w 1291 roku, kanonicy Bożego Grobu przenieśli się do swoich siedzib istniejących już w Europie, zaś najważniejszą rolę zaczął spełniać Archipriorat Św. Łukasza w Perugii we Włoszech. Łaciński Patriarcha Jerozolimy utracił faktyczną władzę w stosunku do zakonu i przez prawie dwa stulecia był zastępowany przez Wielkiego Mistrza Generalnego Zakonu, którym został

² Por. A. F. Dziuba, *Starania o utworzenie Zwierzchnictwa Zakonu Rycerskiego Bożogrobców w Polsce*, w: *Bożogrobcy w Polsce. Praca zbiorowa*, red. C. Wilanowski, Miechów - Warszawa, 1999, s. 137-156.

³ Por. M. Affek, *Średniowieczne dzieje zakonu Bożego Grobu jerozolimskiego w Palestynie i w Europie*, w: *Bożogrobcy. Jerozolima - Miechów - Chorzów. Materiały z sesji naukowej 9 października 1999 r.*, red. J. Kurek, Chorzów Batory 2000, s. 15.

⁴ Por. J. Kopeć, *Teksty oficjum Sacrosanti Sepulchri Hierosolymitani u Bożogrobców miechowskich i w Proprium Poloniae. (W 150-lecie kasaty prepozytury miechowskiej)*, w: *Bożogrobcy w Polsce...*, dz. cyt., s. 80.

⁵ Por. H. Gapski, *Miechowici w czasach nowożytnych XVI - XVIII w.*, w: *Bożogrobcy w Polsce...*, dz. cyt., s. 45.

zwierzchnik przeoratu w Perugii⁶. W tym czasie bożogrobcy posiadali swoje klasztory w Lombardii, Toskanii, Królestwie Neapolu, Sycylii, Hiszpanii, Francji, Belgii, Anglii, Niemczech, Czechach, Węgrzech i w Polsce. Główne fundacje to: Warwick – Anglia (1119-1536), Barletta – Włochy (1128-1489), Denkendorf – Niemcy (1129-1535), Calatayud – Hiszpania (1144-1852), Miechów – Polska (1163-1819), Perugia – Włochy (1291-1489). Z czasem kanonie bożogrobców łączyły się wokół ważniejszych klasztorów w kongregacje. W Europie Środkowej największe znaczenie miała Kongregacja Miechowska, chociaż ważną rolę spełniały także kongregacje w czeskim Zderaz i w chorwackiej Głogownicy⁷. Zakon przeżywał czas rozkwitu.

Kryzys przyszedł w roku 1489. Wielki mistrz joannitów, pod pozorem organizowania krucjaty, zwrócił się do papieża o kasatę majątku bożogrobców⁸. W marcu tego roku papież Innocenty VIII bullą *Cum solerti* inkorporował bożogrobców do zakonu joannitów, jednak decyzja ta spotkała się z silnym oporem kanoników oraz ich świeckich i duchownych protektorów, stąd jej postanowienia zrealizowano tylko na terenie Włoch. Ostatecznie uratowano byt i tożsamość zakonu, który jednak stawał się coraz słabszy⁹. Zakon bożogrobców w nurcie kanonickim przetrwał we Francji do czasów napoleońskich¹⁰, w Hiszpanii do połowy XIX wieku. Natomiast świecka gałąź Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu, jak określano nurt rycerski zakonu, nigdy nie została zniesiona, a papieże mimo utrudnień związanych z dostępem chrześcijan do Ziemi Świętej, sprawowali pieczę nad nim za pośrednictwem Kustodii Ziemi Świętej, potwierdzając dla niej przywileje w kolejnych wiekach (por. bulla *Divina disponenta clementia* z 23 lipca 1525 roku). W XVIII wieku papież Benedykt XIV w brewe *In supremo militantis Ecclesiae* z dnia 7 lutego 1746 roku ustalił zasady przyjmowania rycerzy przez Ministra Generalnego Zakonu św. Franciszka.

Nowy rozdział w historii Zakonu Bożego Grobu otworzył się w dniu 23 lipca 1847 roku, kiedy papież Pius IX bullą *Nulla celebrior* reaktywował Patriarchat Łaciński w Jerozolimie, a nowo mianowanemu patriarsze podporządkował całą strukturę gałęzi rycerskiej zakonu¹¹. 24 stycznia 1868 r. w brewe *Multa sapienter* ten sam papież zatwierdził pierwszy statut odnowionego zakonu i nadał patriarsze godność Wielkiego Mistrza. Ponadto określił podział Kawalerów na trzy klasy: Kawalerowie Wielkiego Krzyża, Komandorowie i Kawalerowie. Postanowiono też, że bożogrobcami mogą zostać nie tylko osoby legitymujące się odpowiednim urodzeniem, ale także osoby zasłu-

⁶ Por. M. Affek, dz. cyt., s. 18.

⁷ Por. Z. Piłat, *Fundator i fundacja klasztoru Bożogrobców w Miechowie*, w: *Bożogrobcy w Polsce ...*, dz. cyt., s. 13.

⁸ Por. M. Małecki, *Z Ziemi Świętej do Polski. Dzieje Zakonu Bożogrobców*, Katowice 2013, s. 33.

⁹ Por. M. Affek, dz. cyt., s. 21.

¹⁰ N. Jaspert, *Ordre du Saint-Sépulcre*, w: *Prier et combattre: dictionnaire européen des ordres militaires au Moyen Âge*, red. N. Bériou, s. 825.

¹¹ Por. M. Affek, *Nowożytna kontynuacja idei zakonu bożogrobców od 1847 r.*, w: *Bożogrobcy w Polsce ...*, dz. cyt. s. 129; *Instrukcja Świętej Kongregacji Rozkrzewiania Wiary z 10 grudnia 1847 r.*

żone dla Kościoła. Pius IX ustalił również zasady dotyczące odznaczeń i uroczystych strojów zakonnych, jak również potwierdził, że znakiem zakonu pozostaje nadal Krzyż Gotfryda de Bouillon. Tym samym zakon nabrał cech zakonu papieskiego¹².

Następne lata przyniosły dalsze reformy statutowe. W liście apostolskim *Venerabilis Frater* z 3 sierpnia 1888 roku papież Leon XIII zezwolił przyjmować do zakonu kobiety i wprowadził kategorię dam w trzech klasach¹³. W końcu lat 90-tych XIX wieku utworzono stałe przedstawicielstwo Zakonu w Rzymie, co było wyrazem znacznego poparcia dla niego Stolicy Apostolskiej. Od niej też wyszły kolejne impulsy w reformowaniu zakonu. 3 maja 1907 roku papież Pius X wydał list apostolski w formie brewe *Quam multa*, w którym zastrzegł dla siebie godność Wielkiego Mistrza, pozostawiając patriarsze Jerozolimy prawo do nadawania różnych stopni zakonnych. Jednocześnie papież wyraził zgodę na tworzenie zwierzchnictw zakonu w państwach i regionach, czyli grup kawalerów skupionych wokół delegata patriarchy jerozolimskiego na danym terenie¹⁴. Następca na urzędzie Wielkiego Mistrza papież Benedykt XV (1914-1922) powierzył zakonowi założone przez siebie *Dzieło Zachowania Wiary w Palestynie*.

Z kolei papież Pius XI (1922-1939) zreformował *Statut* wprowadzając zwierzchnictwa krajowe, co przyczyniło się bardzo wydatnie do dalszego rozwoju bożogrobców. W 1929 roku uformowało się pierwsze Zwierzchnictwo Rycerzy Grobu Bożego w Stanach Zjednoczonych Ameryki, w 1932 roku odbył się pierwszy światowy kongres zakonu w Jerozolimie, a w 1933 roku powstało Zwierzchnictwo Niemieckie. Niemniej ważnym aktem było brewe *Decessores nostri* z 6 stycznia 1928 roku. Papież Pius XI zrzekł się godności Wielkiego Mistrza zakonu na rzecz patriarchy łańcińskiego w Jerozolimie, co było podyktowane zmienioną sytuacją polityczną Jerozolimy, która znalazła się w obszarze mandatowym Ligii Narodów pod zarządem brytyjskim¹⁵.

Dekretem z dnia 5 sierpnia 1931 roku Święta Kongregacja Obrzędów zmieniła nazwę Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu dodając określenie *Hierosolymitani* i odtąd oficjalna nazwa zakonu brzmi *Ordo Equestris Sancti Sepulcri Hierosolymitani*¹⁶. Następnie 2 marca 1932 r. papież Pius XI zatwierdził nowy statut Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu w Jerozolimie¹⁷.

Po zakończeniu II wojny światowej doszło do dalszej modyfikacji statutów zakonnych. W liście apostolskim, wydanym w formie brewe, *Quam Romani Pontifices* z 14 września 1949 r. papież Pius XII nadał zakonowi kościelną osobowość prawną. Ponadto postanowił, że godność Wielkiego Mistrza będzie sprawowana przez kardynała mianowanego przez papieża, który będzie bezpośrednio podlegał Stolicy Apostolskiej. Natomiast patriarsze łańcińskiemu Jerozolimy przyznano godność Wielkiego Przeora

¹² Por. tamże, s. 129 - 130.

¹³ Por. tamże, s. 130.

¹⁴ Por. tamże.

¹⁵ Por. tamże, s. 131.

¹⁶ *Dekret Świętej Kongregacji Obrzędów z 5 sierpnia 1931 r.*

¹⁷ *Dekret Świętej Kongregacji Obrzędów z 19 marca 1932 r.*

Zakonu¹⁸. Przyznanie zakonowi osobowości prawnej kościelnej było doniosłym wydarzeniem w jego nowożytnych dziejach i umocniło jego status prawny w Kościele.

Na fali odnowy soborowej, 23 września 1967 r. Święta Penitencjaria Apostolska udzieliła nowych odpustów kawalerom i damom na wyznaczone dni świąteczne obchodzone przez zakon. Obecnie dokument ten stanowi oficjalny dodatek do *Statutu zakonu*¹⁹. Natomiast dekretem z dnia 19 czerwca 1986 r. (Prot. 1572/86) Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów zatwierdziła nowy Ceremoniał Inwestytury Kawalerów, Dam i Duchownych dopuszczonych do Zakonu Rycerskiego Bożego Grobu w Jerozolimie. Z kolei papież św. Jan Paweł II w dniu 21 stycznia 1994 r. ogłosił Najświętszą Maryję Pannę, czczoną jako NMP Królowa Palestyny, patronką zakonu²⁰.

Aktualnie obowiązujący *Statut Zakonu Rycerskiego Bożego Grobu w Jerozolimie* został zatwierdzony przez papieża Pawła VI w dniu 8 lipca 1977 r., co potwierdził Sekretarz Stanu Stolicy Apostolskiej kard. Jean Villot w piśmie z dnia 19 lipca 1977 roku skierowanym do Wielkiego Mistrza Zakonu kard. Maksymiliana de Furstenberga²¹. W *Statucie* jest powiedziane, że historia i aktualne życie zakonu są ściśle związane z Jerozolimą. Cele współczesnego zakonu określono w 4 punktach. Misją zakonu jest:

- a) umacnianie u członków zakonu praktyk życia chrześcijańskiego w całkowitej wierności papieżowi i zgodnie z nauczaniem Kościoła oraz zachęcanie ich do przestrzegania podstawowych zasad miłości bliźniego, które zakon realizuje poprzez świadczenie pomocy chrześcijanom w Ziemi Świętej,
- b) wspomaganie i krzewienie działań dotyczących kultu religijnego oraz instytucji charytatywnych, kulturalnych i społecznych Kościoła katolickiego w Ziemi Świętej, zwłaszcza działających w Łacińskim Patriarchacie Jerozolimy, z którym zakon utrzymuje tradycyjne związki,
- c) przejawianie gorliwej postawy w zachowywaniu i krzewieniu wiary na wspomnianych powyżej terytoriach oraz rozpowszechnianie zainteresowania nimi zarówno w społeczności katolików rozproszonych po całym świecie i złączonych miłością bliźniego poprzez symbol zakonu, jak również u wszystkich braci chrześcijan,
- d) obrona praw Kościoła katolickiego w Ziemi Świętej oraz wspieranie go modlitwą indywidualną i zbiorową swoich członków²².

Jedyna nowelizacja tych statutów nastąpiła w dniu 1 lutego 1996 r., kiedy papież św. Jan Paweł II nadał zakonowi osobowość prawną państwa watykańskiego²³. Odnowiony Zakon Rycerski Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie liczy dzisiaj około 30 tys. członków na świecie, głównie w krajach europejskich, ale również w Ameryce Północnej,

¹⁸ Por. tamże.

¹⁹ Por. M. Affek, *Nowożytna ...*, dz. cyt, s. 133.

²⁰ *Annuario Pontificio per l'anno 2003*, Città del Vaticano 2003, s. 1732.

²¹ *Pismo Sekretarza Stanu Stolicy Apostolskiej kard. Jeana - Marie Villota do Wielkiego Mistrza kard. Maksymiliana de Furstenberga z dnia 19 lipca 1977 r.* (N. 331653).

²² *Statut Zakonu Rycerskiego Grobu Bożego w Jerozolimie*, art. 2.

²³ *Pismo Sekretarza Stanu Stolicy Apostolskiej kard. Angelo Sodano z dnia 13 lutego 1996 r.* (N. 386720)

Środkowej i Południowej oraz na Dalekim Wschodzie. W Polsce zakon, realizując cele statutowe, troszczy się również o zachowanie dziedzictwa i tradycji działającego na ziemiach polskich do XIX wieku Zakonu Kanoników Regularnych Stróżów Świętego Grobu Jerozolimskiego.

2. Zakon Kanoników Regularnych Stróżów Świętego Grobu Pańskiego w Jerozolimie na ziemiach polskich do 1819 roku

Początki zakonu na ziemiach polskich sięgają 1163 roku, gdy z wyprawy do Ziemi Świętej wrócił do Miechowa rycerz Jaksa, herbu Gryf²⁴. Razem z nim przybyła grupa zakonników stróżów Grobu Bożego z Jerozolimy. W Miechowie powstał pierwszy konwent, a już około 1170 roku poświęcono kościół pod wezwaniem Grobu Bożego. Organizatorem i pierwszym prepozytem klasztoru został wydelegowany przez patriarchę Jerozolimy Almeryka, brat Marcin z pochodzenia Francuz, zwany Gallus. Nowa wspólnota zakonna rozwijała się bardzo dynamicznie, o czym świadczy wydany w 1198 roku przez kolejnego patriarchę Jerozolimy o imieniu Monachus przywilej konfirmacyjny jej stan posiadania²⁵. Nowe sanktuarium kultu Grobu Bożego nabierało coraz większego znaczenia. Stale rósł krąg jego świeckich i duchownych dobrodziejów. Chociaż rycerstwo i duchowieństwo polskie nie brało udziału w zdobyciu i obronie Ziemi Świętej, to jednak chciało się przyczynić tej drodzej sercu każdego chrześcijanina sprawie. Wyrażali to przez szczodre jałmużny dawane miechowskiemu klasztorowi w przekonaniu, że w ten sposób spełniają swój obowiązek chrześcijański i uzyskują zarazem odpusty i łaski duchowe. Każdy dobrodziej miechowskich bożogrobców był jednocześnie przyjmowany do Bractwa Grobu Świętego i otrzymywał prawo noszenia wyszytego na swym odzieniu godła zakonu w postaci podwójnego czerwonego krzyża, co wiązało się z bardzo pożądanym mianem krzyżowca.

Zwierzchnictwo nad zgromadzeniem miechowskim należało do Patriarchy Jerozolimskiego, który zatwierdzał wybranego przez konwent w drodze wolnego wyboru przełożonego, zwanego prepozytem bądź proboszczem. Rychło klasztor miechowski uzyskał papieski przywilej egzempcji, czyli wyjęcia spod władzy miejscowego biskupa ordynariusza. Papież Urban IV, będący wcześniej Patriarchą Jerozolimskim i legatem papieskim w Polsce, zatwierdził wszystkie przywileje i wolności nadane wcześniej polskim bożogrobcem. Wysuwane ze strony urzędującego generalnego przeora w Perugii roszczenia do zwierzchności nad Miechowem oddalili patriarcha i papież, co uczyniono ostatecznie na soborze w Bazylei w 1433 roku.

Od wyboru Michała z Radomska na prepozyta, którego zatwierdził na tym stanowisku papież Bonifacy IX bullą z roku 1395 z pominięciem Patriarchy Jerozolim-

²⁴ Por. P. Pękalski, *O początku, rozkrzewieniu i upadku Zakonu Kanoników Stróżów Świętego Grobu Jerozolimskiego*, Miechów 2013 (reprint), s. 24-35.

²⁵ Tekst najstarszego dokumentu dotyczącego bożogrobców miechowskich wystawiony przez patriarchę Monachusa w 1198 roku w tłumaczeniu ks. dr. Andrzeja Boksińskiego, w: M. Małecki, *Z Ziemi Świętej do Polski*, Katowice 2013, s.58.

skiego, miechowici podlegali bezpośrednio już tylko papieżom, a w ich imieniu występował biskupi krakowscy. Ukoronowaniem pozycji Miechowa i jego prepozytów stała się bulla z roku 1411 nadająca Michałowi z Radomska i jego następcom prawo używania insygniów pontyfikalnych: infuly, pastorału, pierścienia, dalmatyki i prawo udzielania ludowi błogosławieństwa pasterskiego. Zakon znalazł się u szczytu swego powodzenia. Wzrosła liczba zakonników, podniósł się poziom obserwacji zakonnej, wzrosło znaczenie bożogrobców na dworze królewskim i wśród możnowładztwa, jak i wśród szerokich sfer społeczeństwa polskiego. Kiedy Jerozolima została opanowana przez muzułmanów, bożogrobcy odprawiali w Miechowie nabożeństwa pasyjne, rezurekcyjne i już wtedy Miechów otrzymał nazwę „polskiej Jerozolimy”. Do samego Miechowa ściągali pielgrzymki z Polski i z całej Europy. Miechowici uzyskali od Stolicy Apostolskiej odpusty podobne do tych, które otrzymywali pielgrzymi odwiedzający Ziemię Świętą. Byli wśród nich polscy królowie.

Od pierwszych chwil osiedlenia się w Miechowie zadaniem zakonu bożogrobców było szerzenie kultu Grobu Chrystusowego, duszpasterstwo oraz opieka nad ubogimi – i w tym kierunku działali zakonnicy. Z księgi brackiej i przywileju patriarchy Monachusa z 1198 roku dowiadujemy się, że z okazji poświęcenia w Miechowie pierwszego kościoła przekazane zostały zakonowi rycerskie grodowe kościoły w Chełmie nad Rabą, w Skaryszewie i w Gnieźnie. Z biegiem czasu zasięg działalności duszpasterskiej i charytatywnej miechowitów rozszerzył się. Klasztorowi miechowskiemu oddawano istniejące już kościoły parafialne, albo fundowane nowe kościoły ze szpitalami, odpowiednio uposażone – z wieczystym prawem patronatu, czyli prawem swobodnego obsadzania ich wyłącznie przez zakonników delegowanych z grona konwentu miechowskiego. Prawo to zostało zatwierdzone najpierw w 1262 roku przez papieża Urbana IV, następnie w 1398 roku przez Bonifacego IX i przez sobór bazylejski w 1439 roku. Wkrótce wytworzył się podział parafii zakonnych na kościelne i szpitalne. Probostwa szpitalne obejmowały szpital wraz z zabudowaniami i kościołem lub kaplicą. Mimo swej nazwy, nie były to szpitale w dzisiejszym znaczeniu, lecz domy ubogich, w których znajdowali schronienie i opiekę ubodzy, starcy, kaleki i niepełni. Przytulki dla ubogich, ale na małą skalę, obliczone tylko na kilka osób, istniały także w większości zakonnych parafii kościelnych bożogrobców; miały one własne uposażenie, lub utrzymywała je parafia lub też mieszkali w nich ubodzy żyjący z jałmużny.

Aby lepiej wypełniać swoje zadanie, z uwagi na stale rozwijający się od XIII wieku terytorialny zasięg działalności miechowitów, w 1621 roku podzielono placówki pod względem terytorialnym na cztery prowincje:

1. wielkopolską – obejmującą probostwa: w Gnieźnie (szpitalne), Sępólnie (kościelne), Pyzdrach (szp.), Sieradzu (szp.), Grodzisku (kość.) i od r. 1629 w Wąglczowie (kość.).
2. małopolską – obejmującą probostwa: w Krakowie na Stradomiu (szp.), Wrocimowicach (kość.), Uniejowie (kość.), Wrocierzyżu (kość.), Chełmie n. Rabą (kość.), Żarnowcu (szp.), Chodowie (kość.), Bytomiu (szp.), Chorzowie (kość.), Lendaku (kość.), Łapszach Niżnych (kość.), Hanuszowcach (kość.) – i od początków XVIII w. w Zdziarze (kość.).

3. mazowiecką – obejmującą probostwa: w Wyszogrodzie (kość.), Rembowie (kość.), Skaryszowie (kość.), Górznie (kość.), Rypinie (szp.), Łęgonicach (kość.), Suminie (kość.), i od 1791 roku w Rawie Mazowieckiej (kość.),
4. ruską – obejmującą probostwa: w Przeworsku (kość. i szp.), Leżajsku (kość.), Gnieważynie (kość.) i Tuligłowach (kość.)²⁶.

W historii zakonu bożogrobców na ziemiach polskich piętno na losach zakonu wywarły decyzje zaborców o likwidacji dzieł prowadzonych przez bożogrobców. Pierwsze likwidacje konwentów i szpitali przeprowadziły władze pruskie pod koniec XVIII i na początku XIX w. W zaborze austriackim placówki bożogrobców uległy konfiskacie w okresie reform józefińskich. Ostatnie formalne domy bożogrobców zlikwidowały władze austriackie w 1839 r. (w Leżajsku) i w 1846 r. (w Przeworsku)²⁷. Tragicznym w skutkach wydarzeniem okazała się jednak wcześniejsza kasata na terenie Królestwa Kongresowego dokonana w 1819 roku, podczas której zlikwidowano dom generalny w Miechowie wraz z jego przynależnościami, gdyż zamknięcie nowicjatu spowodowało, że zakonnicy stopniowo wymierali, obsługując pozostawione im kościoły²⁸.

Trzeba było długich lat, aby bożogrobcy ponownie wrócili do Polski, ale już jako świecki zakon rycerzy św. Grobu. W przeszłości do tego zakonu, w którym nie obowiązywały śluby ubóstwa i bezżeństwa, mógł być przyjęty każdy rycerz pod warunkiem, że odbył pielgrzymkę do Ziemi Świętej i dopełnił przepisanych obrządków. Do obowiązków rycerza św. Grobu należała walka z nieprzyjaciółmi Krzyża, obrona Grobu Bożego i opieka zbrojna nad pielgrzymami. W XVI wieku rycerzami św. Grobu było też kilku Polaków²⁹. Ten zakon, zreformowany i wzbogacony przywilejami papieży, odrodził się w Polsce pod koniec XX wieku.

3. Odrodzenie Zakonu Rycerskiego w Polsce

Kilkuwiekowa tradycja bożogrobców miechowskich znalazła ważne miejsce w pamięci narodu polskiego, a podjęte po odzyskaniu przez Polskę niepodległości i suwerenności państwowej starania nad utworzeniem struktury zakonu, zapoczątkowane w 1930 roku przez Miechowski Komitet Organizacyjny, działający pod patronatem Sługi Bożego Kardynała Augusta Hlonda, Prymasa Polski, przerwane przez lata wojny i niewoli komunistycznej, zostały uwieńczone ustanowieniem Zwierzchnictwa w Polsce Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie. 19 czerwca 1995 roku włączono kard. Józefa Glempa do Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie w randze Kawalera Wielkiego Krzyża. 8 grudnia 1995 roku na mocy dekretu Kardynała Wielkiego Mistrza powołano Zwierzchnictwo w Polsce i mianowano kard. Józefa Glempa Wielkim Przeorem Zwierzchnictwa.

²⁶ Por. Z. Pęckowski, *Miechów. Studia z dziejów ...*, dz. cyt., s. 354.

²⁷ Por. P. Gach, *Kasata zakonu Bożogrobców na ziemiach polskich w XIX wieku*, w: *Bożogrobcy w Polsce...*, dz. cyt., s. 114.

²⁸ Por. tamże, s. 114 i 120.

²⁹ Por. Z. Pęckowski, dz. cyt., s.298.

Zgodnie z dekretem zwierzchnika komandora z gwiazdą Karola Bolesława Szlenkiera z 12 września 2010 roku siedzibą Zwierzchnictwa jest miasto Miechów. Siedziba znajduje się w budynku Zespołu Klasztorного Bożogrobców w Miechowie. Bazylika mniejsza pod wezwaniem Grobu Bożego w Miechowie stanowi duchową siedzibę Zwierzchnictwa. W Miechowie znajduje się archiwum, sekretariat i biblioteka Zwierzchnictwa. Na czele Zwierzchnictwa stoi zwierzchnik, który kieruje i zarządza Zwierzchnictwem oraz reprezentuje je wobec władz świeckich i kościelnych. Religijną i duchową opiekę nad Zwierzchnictwem sprawuje Wielki Przeor Zwierzchnictwa. Organem doradczym i opiniodawczym oraz współdziałającym ze zwierzchnikiem w kierowaniu działalnością Zwierzchnictwa jest Rada Zwierzchnictwa. Przyjęcie do Zakonu odbywa się podczas uroczystego obrzędu Inwestytury, poprzedzonej modlitewnym czuwaniem, w czasie którego kandydat, składając podpis pod przysięgą, uroczyście ślubuje zachować wzorową postawę chrześcijańską oraz zobowiązuje się do służby i świadczenia aktów miłosierdzia na rzecz Kościoła i Ziemi Świętej. Osoba przyjęta do Zakonu otrzymuje dyplom z podpisem i pieczęcią Kardynała Wielkiego Mistrza i nadany jej zostaje odpowiedni stopień.

Inwestytury członków Zakonu, połączone z modlitewnym czuwaniem, stanowią oficjalne uroczystości Zwierzchnictwa. Obrzęd inwestytury nawiązuje do dawnego rycerskiego obrzędu pasowania mieczem i nałożenia płaszcza, podczas którego nowo przyjęci kawalerowie i damy publicznie potwierdzają dokonany wybór i zobowiązanie do służby podjęte przystąpieniem do zakonu oraz publicznie otrzymują insygnia zakonu. Obrzędy inwestytury i czuwania modlitewnego są sprawowane według *Ceremoniału Inwestytury Kawalerów, Dam i Duchownych dopuszczonych do Zakonu Rycerskiego Bożego Grobu w Jerozolimie*, zatwierdzonego dekretem Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z dnia 17 czerwca 1986 r. (Prot. Nr 1572/86) i zgodnie ze szczegółowymi dyspozycjami wydanymi przez ceremoniarza kościelnego Zwierzchnictwa, uwzględniającymi zwyczaje i tradycje Zwierzchnictwa.

a) Inwestytury

Pierwsza inwestytura w Polsce miała miejsce 25 marca 1996 roku w archikatedrze p.w. św. Jana Chrzciciela w Warszawie podczas uroczystej Eucharystii, której przewodniczył wielki Przeor Zwierzchnictwa kard. Józef Glemp. Ustanowiono pierwszych w Polsce kawalerów i damy Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie. Złożyli oni zobowiązanie i przysięgę, że jako kawalerowie i damy będą „doskonalej służyć Chrystusowi i Jego Kościołowi dla chwały Bożej i zbawienia świata”. W ten sposób będą realizować dwa podstawowe cele Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie, a mianowicie: zgodnie z nauczaniem i doktryną Kościoła katolickiego wzmacniać swoje życie chrześcijańskie, z wiernością Ojcu Świętemu, oraz podtrzymywać i wspierać dzieła Kościoła katolickie-

go w Ziemi Świętej, szczególnie podległe Patriarchatowi Łacińskiemu Jerozolimy. Kolejne inwestytury w Polsce odbywały się w Warszawie, Miechowie, Krakowie, Gnieźnie, Wrocławiu, Katowicach, Radomiu, Częstochowie, Białymstoku, Łowiczu, Sosnowcu, Gdańsku-Oliwie i Lublinie. Oto jak się przedstawia ich historia³⁰.

I Inwestytura OESSH Warszawa 1996

24 marca 1996 – obrzęd Czuwania w kościele seminaryjnym p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Józefa Oblubieńca Bogurodzicy w Warszawie, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH, Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, Prymasa Polski.

25 marca 1996 – Inwestytura w archikatedrze p.w. Męczeństwa św. Jana Chrzciciela w Warszawie, pod przewodnictwem J. Em. kard. Carlo Furno, Wielkiego Mistrza OESSH, z udziałem J. Em. Gubernatora Generalnego hr. Ludovico Carducci Artenisio oraz Johna Francis Sovy KGCHS, członka Zwierzchnictwa Zakonu w Anglii i Walii.

Przyjęci do Zakonu: Jerzy Wojtczak - Szyszkowski z Warszawy, Zbigniew Chojnacki z Krakowa (zmarł 5 III 2005 r.), Henryk Gapski z Lublina, ks. prał. Jerzy Gredka z Miechowa (zmarł 9 IX 2013 r.), Alicja Grześkowiak z Torunia, Tadeusz Kęsik z Lublina, ks. prał. Kazimierz Kociński z Gniezna, Zofia Konaszkiewicz z Warszawy, ks. abp. Józef Kowalczyk Nuncjusz Apostolski w Polsce, Włodzimierz Krysiak z Wrocławia, Czesław Krzyżan z Gniezna, Barbara Łękawa z Białegostoku, ks. abp Henryk Józef Muszyński z Gniezna, Krystyna Osieńska Warszawy (zmarła 11 VI 2004 r.), ks. bp. Kazimierz Ryczan z Kielc, Zygmunt Szopa z Miechowa, Anna Świderkówna z Warszawy (zmarła 16 VIII 2008 r.), Waclaw Woszczyk z Częstochowy (zmarł 22 VII 2008 r.), ks. prał. Władysław Wyszowadzki z Londynu.

II Inwestytura OESSH Warszawa 1997

8 lutego 1997 – obrzęd Czuwania w kościele seminaryjnym p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Józefa Oblubieńca Bogurodzicy, pod przewodnictwem J. E. bp. Kazimierza Ryczana C*SSH, biskupa kieleckiego.

9 lutego 1997 – Inwestytura tamże, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, Prymasa Polski.

Przyjęci do Zakonu: O. Regis Norbert Barwig z USA, Stanisław Bohdan hr. Grohol-ski (zmarł 8 II 2002 r.), Jerzy Jurkiewicz z Warszawy, Stanisław Kalinkowski z Warszawy, Anna Kornecka z Warszawy, ks. prał. Stanisław Makarewicz z Radomia, (zmarł 19 XI 2009 r.), Jerzy Muszyński z Miechowa, Tadeusz Piekarz z Krakowa (zmarł 1 III 2005), Jan Szafranec z Białegostoku, Stanisław Witkowski z Krakowa (zmarł 17 I 2004).

³⁰ Dane dotyczące inwestytur zostaną poniżej przedstawione na podstawie *Kalendarium Zwierzchnictwa w Polsce*, zamieszczone w: M. Małecki, , dz. cyt., s. 125-144.

III Inwestytura OESSH Warszawa 1998

21 listopada 1998 - obrzęd Czuwania w kościele seminaryjnym p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i Świętego Józefa Oblubieńca Bogurodzicy w Warszawie, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH, Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, Prymasa Polski, z udziałem J. E. bp. Kazimierza Ryczana, biskupa kieleckiego.

22 listopada 1998 – Inwestytura tamże, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH, Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, Prymasa Polski.

Przyjęci do Zakonu: Przemysław Kłosiewicz z Warszawy (zmarł 25 VI 2011 r), Krystyna Mochlińska z Londynu, Karol Myśliwiec z Warszawy, Waldemar Pacud z Częstochowy, ks. prał. Stanisław Szalankiewicz z Przeworska.

IV Inwestytura OESSH Miechów 1999

16 kwietnia 1999 – obrzęd Czuwania w bazylice p.w. Grobu Bożego w Miechowie pod przewodnictwem J. Em. Carlo Furno, Wielkiego Mistrza Zakonu.

17 kwietnia 1999 – Inwestytura w bazylice p.w. Grobu Bożego w Miechowie, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH, Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, Prymasa Polski.

Przyjęci do Zakonu: Stanisław Abrahamowicz z Krakowa, Julian Czekaj z Miechowa, Emilian Kocot z Sosnowca, Wojciech Kurpik z Piaseczna, Marek Micyk z Miechowa, ks. prał. Wiesław Aleksander Niewęglowski z Warszawy, Stanisław Franciszek Osmenda z Miechowa, Karol Bolesław Szlenkier z Warszawy, Wanda Maria Terlecka z Częstochowy, Jan Włodarczyk z Miechowa.

V Inwestytura OESSH Gniezno 2000

16 czerwca 2000 – obrzęd Czuwania w kościele bożogrobców p.w. św. Jana Chrzciciela, pod przewodnictwem J. E. ks. abp. Henryka Muszyńskiego.

17 czerwca – Inwestytura w katedrze gnieźnieńskiej p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH, Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, Prymasa Polski.

Przyjęci do Zakonu: ks. abp. Sławoj Leszek Głódź z Gdańska, Małgorzata Chojnacka z Krakowa, Anna Gręziak z Warszawy, Wojciech Kozłowski z Gniezna, Lidia Kozubek z Warszawy, ks. prał. Zbigniew Maruszewski z Bydgoszczy, Maria Mrozińska z Żyrardowa, Edward Nieznański z Warszawy, Maria Nowak z Chorzowa, Józef Ignacy Sobczyński z Warszawy, Marek Waśkiewicz z Radomia.

VI Inwestytura OESSH Wrocław 2001

8 czerwca 2001 – obrzęd Czuwania w kościele garnizonowym pw. św. Elżbiety, pod przewodnictwem J. E. gen. dyw. bp. Sławoja Leszka Głódzia, biskupa polowego Wojska Polskiego.

9 czerwca 2001 – Inwestytura w katedrze pw. św. Jana Chrzciciela na Ostrowie Tumskim, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH W Polsce, Prymasa Polski.

Przyjęci do Zakonu: ks. kan. Jan Abrahamowicz z Krakowa, Janusz Kawecki z Krakowa, Maria Klein z Rumi, Florian Lesik z Chorzowa, Wojciech Łączkowski z Poznania, płk. Stanisław Michałowski z Londynu (zmarł 1 II 2003), ks. infułat Marian Mikołajczyk z Częstochowy, Stefan Płażek z Krakowa, Ryszard Rażny z Krakowa, bp. Piotr Skucha z Sosnowca, Piotr Szarejko z Wrocławia, Jan Szostak z Miechowa, Tadeusz Szymański z Lublina (zmarł 11 XI 2010), Ryszard Tur z Białegostoku, Anna Twardowska z Wrocławia, Maksymilian Węgrzynowicz z Miechowa, Krystyna Woszczyk z Częstochowy.

VII Inwestytura OESSH Kraków 2002

14 czerwca 2002 – obrzęd Czuwania w kościele p.w. Świętego Krzyża w Krakowie, pod przewodnictwem J. E. bp. Piotra Skuchy C*SSH.

15 czerwca 2002 – Inwestytura w królewskiej katedrze na Wawelu p.w. św. Stanisława BM i św. Wacława, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH, Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, Prymasa Polski.

Przyjęci do Zakonu: ks. prał. Edward Poniewierski z Radomia, Antoni Filipowicz z Lublina, Antoni Franaszek z Krakowa (zmarł 2 X 2012), Julian Gołak z Nowej Rudy, ks. kan. Czesław Mazur z Wrocławia, Alicja Ogrodzińska w Warszawie, ks. prał. Andrzej Przekaziński z Warszawy, Jacek Rutkowski z Łowicza, Ryszard Sadowski z Radomia, Bożena Turowska z Krakowa, ks. infułat Józef Wójcik z Suchedniowa (zmarł 16 II 2014), Antoni Zięba z Krakowa, ks. abp. Edward Nowak z Rzymu.

VIII Inwestytura OESSH Częstochowa 2003

9 maja 2003 – obrzęd Czuwania w kaplicy Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie, pod przewodnictwem J. E. bp. Piotra Skuchy C*SSH.

10 maja – Inwestytura w archikatedrze p.w. Świętej Rodziny, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH, Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, Prymasa Polski.

Przyjęci do Zakonu: Anna Bednarska – Serwan z Częstochowy, Teresa Bielska z Warszawy, Józef Dąbrowski z Krakowa, Lidia Dudkiewicz z Częstochowy, Zbigniew Jacyna-Onyszkiewicz z Poznania, Piotr Janik z Częstochowy, Andrzej Małysa z Krakowa, Bogdan Oset z Częstochowy, Maria Pacud z Częstochowy, Urszula Przymus

z Warszawy, Paweł Ptaszyński z Łodzi, Gniewomir Rokosz-Kuczyński z Krakowa, Czesław Ryszka z Częstochowy.

IX Inwestytura OESSH Radom 2004

17 września 2004 – obrzęd Czuwania w kościele p.w. św. Jana Chrzciciela w Radomiu, pod przewodnictwem J. E. bp. Zygmunta Zimowskiego, biskupa radomskiego.

18 września 2004 – Inwestytura w Katedrze p.w. Opieki Najświętszej Maryi Panny, pod przewodnictwem J. E. bp. Andrzeja Franciszka Dziuby CSSH, biskupa łowickiego.

Przyjęci do Zakonu: Jan Henrik Amberg Polska - Szwecja, o. Nikodem Gdyk OFM z Krakowa, Janusz Stanisław Kamiński z Kielc, Adam Józef Kisiel z Bielska-Białej, Mieczysław Kopeć z Wrocławia, Leszek Krawczyk z Wrocławia, Jerzy Bogdan Kutkowski z Radomia, Danuta Małgorzata Orzechowska z Radomia, ks. Wincenty Pytlik z Pelplina, Anna Sobocka z Torunia, ks. prał. Czesław Wala z Kalkowa-Godowa, Dariusz Żytnicki z Radomia.

X Inwestytura OESSH Białystok 2005

17 czerwca 2005 – obrzęd Czuwania w sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Białymstoku, pod przewodnictwem J. E. abp. Stanisława Szymeckiego.

18 czerwca 2005 – Inwestytura w białostockiej katedrze p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, pod przewodnictwem J. E. bp. Piotra Skuchy C*SSH.

Przyjęci do Zakonu: Karol Biskupek z Częstochowy, ks. Stanisław Edward Budyn z Hanoweru, Sławomir Stanisław Ciolek-Czarnecki z Warszawy, Kazimierz Flaga z Krakowa, Stanisław Gacek z Kielc, Ewa Teresa Gyrczuk z Warszawy, Jan Andrzej Klawiter z Rumuni, Jerzy Kropiwnicki z Łodzi, Marian Kubik z Kielc, Jerzy Pikiewicz z Tarnowskich Gór, Aleksander Piotrowski z Krzeszowic, ks. kan. Krzysztof Szuwart z Wrocławia, Gabriela Tur z Białegostoku, Marek Włodarczyk z Miechowa, Marek Jan Zatorski z Pierzchnicy, Ryszard Szczepan Zimnoch z Białegostoku.

XI Inwestytura OESSH Katowice 2006

9 czerwca 2006 – obrzęd Czuwania w kościele parafialnym pw. św. Marii Magdaleny w Chorzowie, pod przewodnictwem J. E. bp. Piotra Skuchy C*SSH.

10 czerwca 2006 – Inwestytura w katowickiej katedrze p.w. Chrystusa Króla, pod przewodnictwem J. E. bp. Piotra Skuchy C*SSH.

Przyjęci do Zakonu: Andrzej Kordus z Wólki Kosowskiej, Kazimierz Korus z Krakowa, ks. Tadeusz Kukla z Londynu, Andrzej Ławicki z Kielc, ks. prał. Waldemar Macko z Warszawy, ks. Zdzisław Malecki z Częstochowy, Piotr Małozzewski z Monachium, Małgorzata Mańka z Poznania, Artur Milewski z Białegostoku, ks. Jerzy Pałucki z Lublina, Ludwika Sadowska z Wrocławia, Dominik Sankowski z Łodzi,

Mirosław Słowikowski z Rumuni, Beata Sobkiewicz z Warszawy, Czesław Sudewicz z Białej Podlaskiej, ks. abp. Stanisław Szymecki z Białegostoku, ks. Kazimierz Szymonik z Warszawy, Wiesław Tokarski z Kielc, ks. abp. Damian Zimoń z Katowic.

XII Inwestytura OESSH Kraków – Łagiewniki 2007

22 czerwca 2007 – obrzęd Czuwania w kościele Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Krakowie, pod przewodnictwem J. E. bp. Piotra Skuchy C*SSH.

23 czerwca 2007 – Inwestytura w sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie Łagiewnikach, pod przewodnictwem J. E. bp. Piotra Skuchy C*SSH.

Przyjęci do Zakonu: ks. prał. Krzysztof Bąk z Katowic, ks. Bogdan Czesz z Poznania, ks. Józef Doniec z Kielc, (zmarł 18 XII 2009), Joanna Dulińska z Krakowa, Kazimierz Furtak z Krakowa, Dariusz Latos z Mikołowa, Teresa Małecka z Krakowa, Janusz Małota z Czeladzi, Henryk Midro z Białegostoku, Zbigniew Myczkowski z Krakowa, ks. bp. Tadeusz Płoski z Warszawy (zmarł 10 IV 2010), ks. Ryszard Rumianek z Warszawy (zmarł 10 IV 2010), Anna Sass z Lubiewa, Marek Sass z Lubiewa, Piotr Stępień z Kielc, Paweł Szopa z Sosnowca, Rafał Ślusarz z Gryfowa Śląskiego, Józef Wojcieszek z Radomia, ks. bp. Jan Zajęc z Krakowa.

XIII Inwestytura OESSH Częstochowa 2008

25 kwietnia 2008 – obrzęd Czuwania w kaplicy Wyższego Seminarium Duchownego, pod przewodnictwem J. E. bp. Jana Wątroby.

26 kwietnia 2008 – Inwestytura w kościele p.w. św. Wojciecha, pod przewodnictwem J. E. bp. Piotra Skuchy C*SSH.

Przyjęci do Zakonu: ks. prał. Jerzy Bielecki z Częstochowy, Ryszard Cieśla z Warszawy, Teresa Urszula Czarnecka z Warszawy, Marian Daniluk z Białej Podlaskiej, Witold Hanke z Rudy Śląskiej, Irena Kiecana z Lublina, Stanisław Kogut ze Stróży, Bogdan Kurant z Warszawy (zmarł 28 V 2013), Grażyna Markiewicz-Łoskot z Mikołowa, Andrzej Mielke z Chojnic, Janusz Noga z Olkusza, ks. kan. Edward Nowakowski z Warszawy, Przemysław Palonka z Dąbrowy Górniczej, Bronisław Pałys z Wrocławia, Stefan Pyrak z Warszawy, Andrzej Sznajder z Bytomia, Dariusz Sitko z Rudy Śląskiej, ks. Ireneusz Skubiś z Częstochowy, ks. Henryk Szareyko z Wrocławia, Krzysztof Szmyt z Warszawy, ks. Józef Waśniowski z Pasierbca.

XIV Inwestytura OESSH Łowicz 2009

24 kwietnia 2009 – obrzęd Czuwania w katedrze łowickiej p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Mikołaja, pod przewodnictwem J. E. bp. Andrzeja Franciszka Dziuby CSSH, biskupa łowickiego.

25 kwietnia 2009 – Inwestytura tamże, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, Prymasa Polski.

Przyjęci do Zakonu: Władysław Bochenek z Katowic, Jarosław Czapelka z Rudy Śląskiej, Waldemar Drobik z Mikołowa, Ryszard Iwanicki z Lublina, Elżbieta Jastrzębska z Krakowa, Andrzej Kołakowski z Gdańska, Ewa Kowalewska z Gdańska, Lech Kowalewski z Gdańska, Jerzy Krzyszkowski z Kielc, ks. abp. Józef Kupny z Katowic, Urszula Krupa z Łodzi, Leszek Mikulski z Krakowa, ks. prał. Ryszard Mroziuk z Dortmundu, Bartłomiej Muński z Wejherowa, Marcin Perz z Kielc, Władysław Pietruszka z Kielc, ks. Adam Prorok z Wiesbaden, Tomasz Rzemieniuk z Olkusza, Joanna Sączewska z Wojkowic, Wiesław Sowiński z Olkusza, Zbigniew Sulatycki z Sopotu, Barbara Szablowska - Małoszewska z Monachium, Anna Wawrzyczek z Ustronia, Stanisław Tępiński z Opoczna.

XV Inwestytura OESSH Sosnowiec 2010

15 kwietnia 2010 – obrzęd Czuwania w sosnowieckiej katedrze p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, pod przewodnictwem J. E. bp. Piotra Skuchy C*SSH.

16 kwietnia 2010 – Inwestytura tamże pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH, Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce.

Przyjęci do Zakonu: Piotr Czarnynoga z Bierunia, Mariusz Drapikowski z Gdańska, ks. Jacek Dzikowski z Warszawy, ks. Henryk Januchta z Olkusza, Stanisław Kibało z Wrocławia, Urszula Klawiter z Rumuni, ks. Wojciech Michniewicz z Białegostoku, Krzysztof Orzechowski z Radomia, ks. Andrzej Raszpla z Wałbrzycha, ks. Leon Sądowicz z Moguncji (Mainz), Krzysztof Siudziński z Katowic, Andrzej Siwiec z Sosnowca, ks. Stanisław Słowik z Kielc.

XVI Inwestytura OESSH Gdańsk 2011

10 czerwca 2011 – obrzęd Czuwania w bazylice p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Gdańsku, pod przewodnictwem J. E. bp. Andrzeja Franciszka Dziuby C*SSH, biskupa łowickiego.

11 czerwca 2011 – Inwestytura w archikatedrze p.w. Świętej Trójcy w Gdańsku-Oliwie, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EMCSSH Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce, z udziałem J. E. abp. Giuseppe De Andrei Aesora OESSH, pełniącego obowiązki Wielkiego Mistrza Zakonu.

Przyjęci do Zakonu: Sławomir Adamiec z Radomia, Andrzej Marek Chojnacki z Piastowa, ks. Krzysztof Czaja z Gdyni, ks. bp. Antoni Pacyfik Dydycz z Drohiczyzna, Danuta Dyrda z Sieprawia, Stanisław Dyrda z Sieprawia, Dorota Garbas z Kielc, Janusz Kąpiński z Leszna, Teresa Kąpińska z Leszna, ks. Wacław Kozicki z Gilowic, Mirosław Lademann z Wejherowa, ks. Jerzy Misiurek z Lublina, ks. prał. Marek Rumiński z Torunia, Halina Stolarczyk - Biskupek z Częstochowy, Zbigniew Świt

z Czarnego Boru, Maria Tietze z Lublina, Ireneusz Wilk z Warszawy, Zbigniew Wysocki z Gdyni, Stanisław Zajączkowski z Lublina.

XVII Inwestytura OESSH Lublin 2012

8 czerwca 2012 – obrzęd Czuwania w kościele p.w. św. Andrzeja Boboli, pod przewodnictwem J. E. bp. Andrzeja Franciszka Dziuby C*SSH, biskupa łowickiego.

9 czerwca 2012 – Inwestytura w archikatedrze lubelskiej p.w. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty, pod przewodnictwem J. Em. kard. Józefa Glempa EM-CSSH, Wielkiego Przeora Zwierzchnictwa OESSH w Polsce.

Przyjęci do Zakonu: ks. prof. Waldemar Chrostowski z Warszawy, Bartłomiej Czech z Krakowa, Jan Feliks Halańbuda z Białej Podlaskiej, Tomasz Jaxa – Chamiec z Warszawy, Krzysztof Maciej Romańczyk z Opatówka, Małgorzata Szlenkier z Warszawy, Paweł Witkowski z Siewierza.

b) Rekolekcje bożogrobców na Jasnej Górze

Ważnym elementem funkcjonowania Polskiego Zwierzchnictwa jest formacja duchowa członków Zakonu. Stało się już tradycją, że na progu Wielkiego Postu, zaraz po Środzie Popielcowej, swoje rekolekcje przeżywają na Jasnej Górze członkowie Polskiego Zwierzchnictwa Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie. Pierwsze miały miejsce w dniach 19-21 lutego 2010 roku. Nauki głosił ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Rekolekcje odbywały się pod hasłem: *Jerozolima – nasza duchowa ojczyzna*³¹. Temat pierwszej konferencji brzmiał: *Miasto Dawidowe*. Rekolekjonista skupił się wokół słów: *Już stoją nasze nogi w twych bramach, o Jeruzalem. Jeruzalem, wzniesione jako miasto, gęsto i ściśle zabudowane* (Ps 122, 2-3). W następnej konferencji pt. *Świątynia Jerozolimiska* rozważane były słowa: *Czy jednak naprawdę zamieszka Bóg na ziemi? Przecież niebo i niebiosy najwyższe nie mogą Cię objąć, a tym mniej ta świątynia, którą zbudowałem* (1Krl 8, 27). W następnej konferencji: *Miasto Księgi* ks. prof. Chrostowski rozważał biblijne wersety: *I czytał [Ezdrasz] z tej księgi, zwrócony do placu znajdującego się przed Bramą Wodną, od rana aż do południa przed mężczyznami, kobietami i tymi, którzy mogli rozumieć* (Ne 8, 3). Temat: *Jerozolima w życiu i losie Jezusa* stanowiął zadumę nad słowami: *Jeruzalem, Jeruzalem! Ty zabijasz proroków i kamienujesz tych, którzy do ciebie są posłani. Ileż razy chciałem zgromadzić twoje dzieci, jak ptak swe pisklęta gromadzi pod skrzydła, a nie chcieliście* (Mt 23, 37). Ostatnia konferencja: *Jerozolima w życiu Kościoła* dała okazję do pochylenia się nad słowami *Trwali oni w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i modlitwach* (Dz 2, 42).

Kolejne Msze św. dla uczestników rekolekcji były sprawowane w Kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej pod przewodnictwem bp. prof. dr hab. Kazimierza Ryczana oraz

³¹ Por. L. Dudkiewicz, *Jerozolima – nasza duchowa ojczyzna*, „Niedziela” 9/2010, s. 17.

ks. prof. dr hab. Waldemara Chrostowskiego. Bożogrobcy modlili się za zmarłych członków zakonu, w intencji dam i kawalerów uczestniczących w rekolekcjach, aby ich miłość do Ziemi Świętej wydawała obfite owoce wiary i charytatywnej hojności, oraz w intencji kandydatów do Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie, aby dobrze przygotowali się do Inwestytury. W programie była również Droga Krzyżowa, którą prowadził ks. prof. Chrostowski. Bożogrobcy wspólnie uczestniczyli w Apelu Jasnogórskim i przez wszystkie dni rekolekcji gromadzili się na modlitwie brewiarzowej.

Podobny program rekolekcji, opracowany przez ks. dr. Jerzego Bieleckiego, organizatora rekolekcji w Częstochowie, obowiązywał przez następne lata. Po raz drugi, w dniach 11-13 marca 2011 roku³² nauki dla tej wspólnoty szczególnie związanej z Ziemią Świętą głosił ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski. Uczestnicy rekolekcji wspólnie odmawiali brewiarz, w dostojnych strojach zakonnych uczestniczyli we Mszach św., którym przewodniczyli w kolejne dni kapłani bożogrobcy: ks. inf. Ireneusz Skubiś, redaktor naczelny „Niedzieli”, ks. inf. Józef Wójcik z Suchedniowa i bp Kazimierz Ryczan z Kielc. Bożogrobcy przybywali wieczorami do Kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Apel Jasnogórski, a także pod kierunkiem rekolekcyjnisty rozważali stacje Drogi Krzyżowej, prowadzeni za krzyżem Chrystusa drogami starej Jerozolimy. Tematem konferencji rekolekcyjnych było życie kard. Stefana Wyszyńskiego, jego działalność i wielkie dokonania, w związku z przypadającymi w tym roku ważnymi jubileuszami: 110. rocznicą jego urodzin i 30. rocznicą śmierci.

Trzeci raz rekolekcje Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie odbyły się w dniach 24-26.02.2012 roku pod hasłem: *Biblia Księgą życia*³³. Prowadzący po raz trzeci rekolekcje ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski wygłosił 5 konferencji: 1. *Abraham – ojciec wierzących*, 2. *Kim jest Bóg?*, 3. *Posłuszeństwo wiary*, 4. *Dynamizm biblijnej historii zbawienia*, 5. *Chrystologiczna lektura Biblii*. Kluczem ostatniej nauki były słowa: *I zaczynając od Mojżesza poprzez wszystkich proroków, wykladał im, co we wszystkich Pismach odnosilo się do Niego (Łk 24,27)*. W sobotni wieczór damy i kawalerowie Zakonu uczestniczyli w Apelu Jasnogórskim. Prowadzący rozważania ks. Jerzy Bielecki mówił: „Przychodzimy tutaj, aby umocnić swoje siły duchowne do wypełnienia misji damy i kawalera Zakonu. To łaska Boża, że możemy nasze życie z wiary rozwijać w ramach zakonu, którego historia zaczyna się w Ziemi Świętej, czyli tam, gdzie Jezus się urodził, wzrastał i doświadczył zbawczej Męki. Duszą i sercem przebywamy w miejscach Jego ukrzyżowania i śmierci. W sposób szczególny wpatrujemy się w miejsce, gdzie Jezus został złożony do grobu i gdzie zmartwychwstał. To w tym miejscu pierwsza grupa rycerzy pełniła opiekę nad Bożym Grobem”³⁴. Po zakończeniu rozważań bp Kazimierz Ryczan – Komandor z Gwiazdą Zakonu złożył akt synowskiego zawierzenia wobec Matki ukrzyżowanego

³² Por. tenże, *W życiu nie ma przypadków, są znaki*, „Niedziela” 13/2011, s. 18-19.

³³ Por. tenże, *Strażnicy pamięci o wielkich wydarzeniach zbawczych*, „Niedziela” 11/2012, s. 16-17.

³⁴ *Apel Jasnogórski – 25.02.2012* <http://www.oessh.opoka.net.pl/page.php?strona=rekolekcje2012>

i zmartwychwstałego Pana³⁵. „Pragniemy – mówił bp. Kazimierz Ryczan - zawsze być blisko Ciebie, nasza Matko, pragniemy trwać w Twojej Maryjnej szkole, aby uczyć się od Ciebie naszej chrześcijańskiej drogi. Liczymy na Twoją matczyną pomoc, aby nasze świadectwo o pustym grobie zmartwychwstałego Chrystusa było zawsze widoczne i w pełni owocne. Maryjo, Matko ukrzyżowanego i zmartwychwstałego Pana, przyjmij te słowa naszego synowskiego zawierzenia. Na wzór apostoła Jana, umiłowanego ucznia Twojego Syna, i my tu zgromadzeni zabieramy Ciebie, nasza Matko, do siebie, by wprowadzić Ciebie w to wszystko, co stanowi nasze chrześcijańskie życie, w to wszystko w czym ma się wyrażać nasze apostołstwo członków Zakonu Świętego Grobu Bożego. Bądź z nami, nasza Matko, na wszystkich drogach naszego życia, prowadź nas do swojego Syna, przypominaj byśmy czynili zawsze to wszystko, cokolwiek On nam powie.”³⁶

Bp Kazimierz Ryczan prowadził rekolekcje w następnym roku pod hasłem „Bożogrobcy w służbie nowej ewangelizacji”³⁷. Rekolekcje odbyły się w dniach 15-17 lutego 2013 roku. Przedmiotem konferencji rekolekcyjnych były następujące tematy: 1. *Niepokoje współczesnego Polaka wierzącego*, 2. *Bóg – Ojciec*, 3. *Za kogo ludzie uważają Syna Człowieczego?*, 4. *Jesteście synami Bożymi*, 5. *W rękach Matki Bożej*. Odnosząc się do niepokojów człowieka wierzącego bp. Kazimierz Ryczan podkreślił, że wykładnie nauki Kościoła przedstawia każdorazowy papież, Urząd Nauczycielski Kościoła, a nie dziennikarze telewizyjni, gazety, lekarze, ekologowie, profesorowie biologii, politycy czy zakonnicy albo księża porzucający stan duchowny, próbujący w swoich kompleksach intelektualnych i emocjonalnych utopić zdradzony Kościół.

W pierwszym dniu rekolekcji wspólnota zakonu modliła się w intencji zmarłego 23 stycznia 2013 roku Wielkiego Przeora kard. Józefa Glempa, wyrażając wdzięczność za trwającą 17 lat posługę w Zakonie Rycerskim. Ta wdzięczność jest tym większa, że jego posługa przypadła na trudny czas powstawania Zwierzchnictwa i kształtowania się jego struktury w Polsce. Wypełniając zadania wielkiego Przeora Polskiego Zwierzchnictwa zmarły Ksiądz Kardynał przewodniczył uroczystym inwestyturum, dokonał uroczystego poświęcenia siedziby Polskiego Zwierzchnictwa w Miechowie i zawsze łączył się duchowo z uczestnikami rekolekcji na Jasnej Górze.

W drugim dniu rekolekcji wspólnota dam i kawalerów Zakonu Rycerskiego, odbywająca rekolekcje na Jasnej Górze, modliła się za rekolekcjonistę bpa Kazimierza Ryczana. Jak powiedział na początku Mszy św. ceremoniarz kościelny OESSH ks. Jerzy Bielecki „jest to uroczysta modlitwa, bo bp Kazimierz Ryczan obchodzi w tym roku 50-lecie kapłaństwa i 20 – lecie sakry biskupiej. W 1996 roku został włączony do Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie z tą misją, aby w kolebce polskich bożogrobców w Miechowie na nowo odżyły tradycje i ideały

³⁵ *Akt Zawierzenia* przygotował kandydat do zakonu ks. dr Teofil Siudy.

³⁶ *Akt Zawierzenia Matce Bożej Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie*, <http://www.oessh.opoka.net.pl/page.php?strona=rekolekcje2012>

³⁷ Por. L. Dudkiewicz, *Nie poprawiać Dekalogu*, „Niedziela” 9/2013, s. 32-33.

niesienia pomocy chrześcijanom w Ziemi Świętej. W tym czasie kościół Grobu Bożego w Miechowie został podniesiony do godności bazyliki mniejszej. Do Miechowa przybywali patriarchowie Jerozolimy: Michel Sabbah i Fouad Twal, wielcy mistrzowie Zakonu: kard. Carlo Furno i kard. Edwin Patrick O'Brien, oraz wielki przeor Polskiego Zwierzchnictwa kard. Józef Glemp. W 1999 roku, w 900 rocznicę zdobycia Jerozolimy, miała miejsce w Miechowie inwestytura, podczas której do zakonu został włączony obecny zwierzchnik komandor Karol Szlenkier. Wreszcie w Miechowie z powodzeniem zrealizowano ideę Dni Jerozolimy z udziałem dużej liczby dam i kawalerów z Polski i z zagranicy. Od 2010 roku Zakon Rycerski Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie Zwierzchnictwo w Polsce posiada stałą siedzibę w Miechowie w estetycznie odrestaurowanych i funkcjonalnie wyposażonych wnętrzach budynku poklasztornego, w sąsiedztwie Bazyliki Grobu Bożego. Pod dekretem ustanawiającym w Miechowie stałą siedzibę Polskiego Zwierzchnictwa widnieje podpis bpa Kazimierza Ryczana. Jeszcze jedna rzecz godna podkreślenia. Nasza modlitwa ma miejsce na Jasnej Górze w Kaplicy Cudownego obrazu Matki Bożej. Tutaj po raz czwarty gromadzimy się podczas rekolekcji. Za każdym razem był i jest z nami bp Kazimierz Ryzan z posługą słowa i darem Eucharystii³⁸.

W ostatnim dniu rekolekcji ich uczestnicy modlili się za zwierzchnika komandora z gwiazdą Karola Bolesława Szlenkiera, rozpoczynającego drugą kadencję oraz za nową Radę Zwierzchnictwa, którą tworzą: kanclerz – komandor Janusz Kawecki, sekretarz – komandor Jacek Rutkowski, skarbnik – dama komandor Danuta Orzechowska, ceremoniarz świecki – komandor Stanisław Osmenda, ceremoniarz kościelny – ks. prałat Jerzy Bielecki. W skład Rady weszło trzech radców: kawaler Sławomir Ciołek Czarnecki, kawaler Piotr Małoszewski i dama Urszula Przymus.

Ostatnie rekolekcje dla Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie, pod hasłem *850-lecie fundacji polskich Bożogrobców inspiracją dla rozwoju Zakonu*, odbywały się w dniach 7-9 marca 2014 roku. Prowadził je ks. dr hab. Janusz Królikowski z Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie. Rekolekcionista wygłosił pięć konferencji: 1. *Grób Chrystusa – przesłanie wczoraj i dziś*, 2. *Boży Grób – szkoła kultu Bożego (modlitwa, słowo Boże, teologia, tradycja)*, 3. *Z Matką Bożą przy Grobie Chrystusa (Wierząca z Wielkiej Soboty)*, 4. *Zmartwychwstanie Chrystusa – nieprzemijalne światło dla człowieka (duchowość paschalna inspirowana Grobem Bożym)*, 5. *Boży Grób – wezwanie do miłości bliźniego („wsparcie” dla chrześcijan w Ziemi Świętej – ojczyzny wszystkich wierzących)*.

Rekolekcje jasnogórskie bożogrobców okazały się bogate w liturgię. Uczestnicy śpiewali *Godzinki o Grobie Chrystusowym*³⁹, odprawili *Drogę Krzyżową* na wałach klasztornych, uczestniczyli we Mszy św. przed Cudownym Obrazem Matki Bożej. W pierwszym dniu rekolekcji Eucharystii przewodniczył abp Wacława Depo, który powiedział: „Cieszymy się, że na

³⁸ Archiwum autora, *Wstęp do Mszy św. w Kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze w dniu 16 lutego 2013 roku*.

³⁹ Tekst *Godzinek o Bożym Grobie* znajduje się w: H. Słotwińska, dz. cyt., Aneks V, s. 248-252.

tym miejscu zawierzenia, w Domu Matki, możemy przeżywać razem z wami 850-lecie fundacji polskich bożogrobców, będących świadkami Grobu, który jest rozsadzony miłością Chrystusa, przewyciężającą śmierć i jakiegokolwiek nasze ludzkie zniewolenie. Dlatego upraszamy tutaj, spod serca Matki, potrzebną moc i siłę dla naszego codziennego życia³⁹. W Eucharystii, a potem w Apelu Jasnogórskim uczestniczyli pielgrzymi z Miechowa wraz z nowym proboszczem ks. kanonikiem Mirosławem Kaczmarczykiem. Rozważania apelowe prowadził ceremoniarz kościelny ks. dr Jerzy Bielecki, który m.in. powiedział, że parafia przy Bazylice Grobu Bożego w Miechowie i Zakon Rycerski Grobu Bożego w Polsce są spadkobiercami wielkiego dziedzictwa po Zakonie Bożogrobców, a na Jasnej Górze składają jubileuszowe dziękczynienie za obfite plony wielowiekowej ich działalności na ziemiach polskich⁴⁰.

c) Miechowskie Dni Jerozolimy

Ważną inicjatywą w działalności Polskiego Zwierzchnictwa są Miechowskie Dni Jerozolimy. To dni modlitwy o pokój w Ziemi Świętej i okazja do wsparcia chrześcijan w naszej duchowej ojczyźnie. Celem tego przedsięwzięcia jest przede wszystkim modlitwa o pokój w Ziemi Świętej oraz edukacja dotycząca działalności Łacińskiego Patriarchatu Jerozolimy, Kustodii Franciszkańskiej i Zakonu Rycerskiego Grobu Bożego w Jerozolimie. Miechowskie Dni Jerozolimy są też okazją do niesienia pomocy dla dzieł Kościoła katolickiego w Ziemi Świętej⁴¹. Zgodnie z zamierzeniami Miechowskie Dni Jerozolimy mają się odbywać co dwa lata.

I Miechowskie Dni Jerozolimy odbyły się w dniach 11-12 września 2010 roku. Specjalnym gościem był patriarcha Jerozolimy Fouad Twal, który po raz pierwszy odwiedził Miechów. W polskiej Jerozolimie spotkał się z grupą około 130 kawalerów i dam zakonu, przybyłych do Miechowa, a 40 spośród nich uhonorował muszlą – symbolem pielgrzymki odbytej do Ziemi Świętej. Uroczyste rozpoczęcie miało miejsce w kaplicy Grobu Bożego, gdzie bp Kazimierz Ryczan przewodniczył Mszy św. koncelebrowanej. Wraz z biskupem kieleckim Mszę św. koncelebrowali: abp Stanisław Szymecki, bp Piotr Skucha, bp Jan Zając oraz księży – członkowie zakonu.

W programie I Miechowskich Dni Jerozolimy była sesja naukowa pt. *Polskie ślady w Ziemi Świętej*. Po wystąpieniach o. dr. Jerzego Kraja OFM i o. prof. dr hab. Celestyna Mieczysława Paczkowskiego OFM głos zabrał abp Fouad Twal. Patriarcha Jerozolimy przedstawił sytuację chrześcijan w Ziemi Świętej, stanowiących niewiele ponad 2 procent tamtejszej populacji. Powiedział m. in. „W samej Jerozolimie, w której w momencie powstania Państwa Izrael liczba chrześcijańskich mieszkańców stanowiła blisko 2 procent całej populacji, żyje dzisiaj 10 tys. chrześcijan, przy

⁴⁰ <http://www.oessh.opoka.net.pl/page.php?strona=rekolekcje2014program>

⁴¹ Por. *W Polskiej Jerozolimie. Z komandorem Karolem Szlenkierem – zwierzchnikiem Polskiego Zwierzchnictwa Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie oraz komandorem Janem Włodarczykiem – reprezentującym grupę Bożogrobców z Miechowa – rozmawia Lidia Dudkiewicz, „Niedziela” 37/2010, s. 12*

450 tyś. żydów i 250 tyś. muzułmanów (*Eco di Terra Santa*, marzec 2007). Diecezja Patriarchatu Łacińskiego jest mała, jeśli weźmiemy pod uwagę liczbę wiernych i ogromna, gdy oceniać będziemy z punktu widzenia zasięgu terytorialnego. Diecezja liczy około 140000 wiernych obrządku łacińskiego, zamieszkujących ogromny teren obejmujący Jordanię, Palestynę, Izrael oraz Cypr. 99 % lokalnych katolików to palestyńscy lub jordańscy Arabowie, spadkobiercy pierwszej wspólnoty chrześcijańskiej w Jerozolimie. Pozostały procent to przybyli do Ziemi Świętej obcokrajowcy, którzy się w niej modlą, studiują, żyją – w poszukiwaniu głębszej wiary, zakotwiczonej w początki. W diecezji istnieje również grupa kilku setek chrześcijan nawróconych z judaizmu. Oni także są częścią jerozolimskiego Kościoła Matki. Sprawują Eucharystię i zwiastują Dobrą Nowinę w języku naszego Pana. Większość katolików mieszka w Jordanii, tam też bije żywe serce Patriarchatu. To w Jordanii jest najwięcej katolickich rodzin, szkół, seminarzystów i studentów. Może dlatego, iż Jordanii mniej znane jest zjawisko emigracji, jako kraj charakteryzuje się większą stabilnością polityczną. To w Jordanii znaleźli schronienie liczni Palestyńczycy. Zza Jordanu pochodzi większość naszych powołań kapłańskich. W Madabie w Jordanii dobiegają końca prace związane z budową siedziby uniwersytetu, którego powstanie było życzeniem Ojca Świętego Benedykta XVI. Instytucja ta ma formować młodych i promować dialog międzyreligijny. Działalność edukacyjna nabiera coraz większego znaczenia dla Kościoła w Ziemi Świętej. Kościół prowadzi Uniwersytet Katolicki w Betlejem oraz ponad 100 innych szkół różnego profilu, z których 42 zależą bezpośrednio od Patriarchatu Łacińskiego w Jerozolimie. Instytucje te odgrywają ogromną rolę z punktu widzenia formacji naszej młodzieży. Będąc świadomi ogromnych kosztów, z którymi związany jest trud ich prowadzenia, wiemy również, że to dzięki nim mamy powołania kapłańskie i zakonne. W szkołach prowadzony jest codzienny dialog z braćmi prawosławnymi oraz z wyznawcami islamu⁴².

Uroczystej sumie niedzielnej przewodniczył patriarcha Jerozolimy abp Fouad Twal, homilię wygłosił Wielki Przeor Polskiego Zwierzchnictwa kard. Józef Glemp. We Mszy św. wzięło udział ok. 130 członków zakonu – dam i rycerzy, a także kanonicy kapituły miechowskiej, pielgrzymi i miechowianie. Na zakończenie uroczystej Mszy św., której przewodniczył Patriarcha Jerozolimy, a homilię wygłosił Józef kard. Glemp ogłoszono Miechów jako stałą siedzibę Polskiego Zwierzchnictwa Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie. Po Mszy św. bożogrobcy pod przewodnictwem Patriarchy Jerozolimy modlili się w kaplicy Grobu Bożego w intencji pokoju w Ziemi Świętej.

Obok liturgii i sesji naukowej odbywał się także festyn średniowieczny. „Rycerze stawali w szrankach, knechci grzali się przy ognisku w ogrodach klasztornych, niewiasty warzyły strawę w kociołkach (w średniowieczu do przysmaków należały zupa z soczewnicy i gulasz z rzepaku). Kowal kuł żelazo, powroźnik kręcił powrozy, parskwały rzeško rycerskie konie. Odbywały się inscenizacje historyczne, turnieje bo-

⁴² Archiwum autora, *Wystąpienie Patriarchy Jerozolimy abp. Fouada Twala podczas sesji naukowej w Miechowie w dniu 11 września 2010 roku.*

jowe, pokazy konne, rozbrzmiewała muzyka celtycka – a wszystko po to, aby odczuć klimat wieków średnich, kiedy to bożogrobcy przybyli do Miechowa⁴³.

II Miechowskie Dni Jerozolimy odbyły się 15-16 września 2012 roku z udziałem Wielkiego Mistrza Zakonu kardynała Edwina Frederick O'Briena. Swoją obecnością zaszczytili: Józef kard Glemp - Przeor Polskiego Zwierzchnictwa Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie i honorowy Obywatel Miechowa oraz o. Pierbattista Pizzaballa – Kustosz Ziemi Świętej. W uroczystościach wzięli udział biskupi - członkowie Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie: bp Kazimierz Ryczan – ordynariusz diecezji kieleckiej, bp Antoni Pacyfik Dydycz – ordynariusz diecezji drohiczyńskiej, bp Piotr Skucha ze Sosnowca. Na uroczystości przybyli kapłani i świeccy, kawalerowie i damy, na czele z Komandorem Karolem Szlenkierem - Zwierzchnikiem Polskiego Zwierzchnictwa Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie. Wśród uczestników miechowskich uroczystości byli kawalerowie i damy z Anglii i z Niemiec. Wszyscy zebrali się przed Bazyliką Grobu Bożego, aby uczestniczyć w poświęceniu siedziby Polskiego Zwierzchnictwa. W tym historycznym momencie kard. Józef Glemp – Wielki Przeor Polskiego Zwierzchnictwa powiedział: „Gromadzimy się we wspólnocie Zakonu Rycerskiego Bożego Grobu w Jerozolimie, aby podziękować Panu Bogu za ten dom, jako centrum życia zakonu na ziemiach polskich. Ma on pomagać członkom zakonu pogłębiać i kształtować życie chrześcijańskie w wierności Ewangelii, Papieżowi oraz nauczaniu Kościoła, a także w wiernym przestrzeganiu zasad miłości bliźniego, szczególnie w odniesieniu do Braci i Sióstr w Ziemi Świętej⁴⁴”. Pierwszym kustoszem siedziby został mianowany miechowanin komandor Stanisław Osmenda.

Popularyzacji idei pokoju na świecie oraz 800-letniej tradycji Kustodii Ziemi Świętej służyła także zorganizowana 15 września sesja naukowa pt. *Historia Kustodii Ziemi Świętej*, która odbyła się w Domu Kultury w Miechowie. Jej moderatorem był ks. prał. dr Jerzy Bielecki, rektor Niższego Seminarium Duchownego w Częstochowie. Poprzez wygłoszone konferencje prelegenci starali się przybliżyć historię zakonu i obecności bożogrobców w Miechowie, pokazać znaczenie miechowskiej ziemi i wyjątkowość sanktuarium oraz wielowiekową troskę franciszkanów o Ziemię Świętą. Historię Kustodii Ziemi Świętej przybliżył uczestnik sesji o. dr Narcyz Klimas, na temat posługi Polskich Braci Mniejszych w służbie Ziemi Świętej mówił o. dr Jerzy Kraj z Centrum Informacji w Jerozolimie, natomiast aktualną sytuację w Kustodii Ziemi Świętej zaprezentował o. Pierbattista Pizzaballa OFM.

Uroczystej Sumie niedzielnej przewodniczył Wielki Mistrz, homilię wygłosił Kustosz Ziemi Świętej. We Mszy św. wzięło udział około stu członków zakonu – dam i rycerzy z Polski oraz liczne reprezentacje z Niemiec i Anglii, a także kanonicy kapituły miechowskiej i tłumy miechowian oraz pielgrzymów. Po Mszy św. bożogrobcy pod przewodnictwem kard. O'Briena

⁴³ A. Dziarmaga, *Miechów Polskie Jeruzalem*, „Niedziela” 39/2010, s. 13.

⁴⁴ Archiwum autora, *Obrzęd poświęcenia siedziby Polskiego Zwierzchnictwa Zakonu Rycerskiego Świętego Grobu Bożego w Jerozolimie w dniu 15 września 2012 roku*.

modlili się w kaplicy Grobu Bożego w intencji światowego pokoju oraz m.in. „zburzenia murów wrogości i podziału”. Z tego miejsca popłynęło wezwanie do pokoju na świecie i do zaprzestania dyskryminacji z powodów religijnych. Po raz pierwszy w Miechowie gościli siostry elżbietanki prowadzące kwestę na rzecz Domu Pokoju na Górze Oliwnej, gdzie obecnie pod ich opieką przebywa 26 dzieci. Ofiara zebrana do skarbon w kościele była także przeznaczona na ten cel⁴⁵.

4. Jubileusz 850-lecia powstania pierwszej fundacji bożogrobców na ziemiach polskich

Miechowskie Dni Jerozolimy nawiązują do historycznych korzeni i tradycji zapoczątkowanych w 1163 roku, kiedy to rycerz Jaksza sprowadził bożogrobców do Miechowa. W roku 2013 mija 850 lat od tego wydarzenia, które Zakon Rycerski Świętego Bożego Grobu w Jerozolimie pragnie uroczystie świętować. Obchodząc 850-lecie powstania pierwszej fundacji bożogrobców na ziemiach polskich, damy i rycerze czują się jeszcze bardziej zobowiązani, aby kontynuować ten rys duchowości i działalności swoich poprzedników. Chlubna przeszłość, bogate tradycje, obfite plony wielowiekowej działalności, cenne doświadczenia zobowiązują i inspirują, aby troszczyć się o najświętsze miejsca chrześcijaństwa i nieść pomoc chrześcijanom w Ziemi Świętej oraz podjąć dziedzictwo bożogrobców Polsce, którego początki znajdujemy w Miechowie.

Obchody 850-lecia powstania pierwszej fundacji bożogrobców na ziemiach polskich rozpoczęły się w Miechowie 29 września 2013 roku. Gościem honorowym był nuncjusz apostolski arcybiskup Celestino Migliore. Podczas spotkania członków zakonu z Arcybiskupem Nuncjuszem, ceremoniarz kościelny zwierzchnictwa ks. prał. Jerzy Bielecki mówił o wielowiekowej łączności Miechowa z Ziemią Świętą. Przypomnił m.in., że środowisko miechowskie od 1163 r. było pierwszym w Polsce i pierwszym w Europie reprezentantem idei i kultu Grobu Bożego. Klasztor był nie tylko najstarszym i najznakomitszym, ale także najbogatszym ze wszystkich klasztorów tego zakonu w Europie. Szczególnego znaczenia nabrał po opanowaniu Jerozolimy przez innowierców. Uważano go za centrum wszystkich placówek nie tylko w Polsce, ale we Francji, Hiszpanii, Neapolu, Anglii, na Węgrzech, w Czechach i innych krajach⁴⁶.

Nuncjusz apostolski, wyrażając radość ze spotkania z kawalerami i damami zakonu, podziękował dzisiejszym bożogrobcom. „Cieszę się z tego spotkania z damami i kawalerami Bożego Grobu w Polsce. Poczuję się do bliskości, dlatego jestem z wami, należę do tego zakonu; w Rzymie i w Nowym Jorku często brałem udział w modlitwach i różnych inicjatywach charytatywnych. Bardzo cenię waszą misję i działalność; są one bardzo pożyteczne i przynoszą dobre owoce⁴⁷”.

⁴⁵ Por. A. Dziarmaga, *Z Miechowa wołanie o pokój*, „Niedziela” 40/2012, s. 14-15.

⁴⁶ Archiwum autora, *Spotkanie nuncjusza apostolskiego w Polsce abp. Celestino Migliore z kawalerami i damami zakonu w siedzibie Polskiego Zwierzchnictwa w dniu 29 września 2013 roku*.

⁴⁷ Tamże.

Następnie przed siedzibą polskiego zwierzchnictwa nastąpiło uroczyste odsłonięcie i poświęcenie pomnika Macieja Miechowity - najslynniejszego obywatela Miechowa, wybitnego uczonego z XV w., ośmiokrotnego rektora Akademii Krakowskiej. Jazmani krakowscy odegrali wówczas specjalnie skomponowaną *Jutrznie miechowską*. Pomnik poświęcili arcybiskup Celestino Migliore i biskup Kazimierz Ryczan. Potem 65 bożogrobców wraz z duchownymi przeszło procesyjnie przez miechowski rynek do Bazyliki Bożego Grobu.

Uroczystą Mszę świętą odprawił abp Celestino Migliore, nuncjusz apostolski w Polsce, który w homilii przypomniał 850-letnie dziedzictwo bożogrobców w Polsce oraz wskazał na współczesne zobowiązania, wynikające z faktu przynależności do zakonu. Nuncjusz zaznaczył, że parafia Grobu Bożego w Miechowie i Zakon Rycerski Grobu Bożego w Polsce są spadkobiercami wielkiego dziedzictwa po Zakonie Bożogrobców, który od roku 1163 do roku 1819 – kiedy to nastąpiła kasata ze strony carskich władz Rosji – współtworzył historię Miechowa i tutejszych ziem, emanując także na kraje ościennie⁴⁸.

Arcybiskup Nuncjusz zachęcił wiernych, aby zasilali szeregi zakonu Grobu Bożego. „Gdy osoba dorosła, często zamężna czy żonata, decyduje się wstąpić do zakonu i w związku z tym złożyć w świątyni, podczas specjalnej liturgii, publiczne wyznanie swojej osobistej wiary w Chrystusa, w intymnej komunii z Kościołem i papieżem, to jest to bez wątpienia świadectwo mocnej wiary (...) dziś zakon nie opiera się już na zakonnikach-rycerzach, jak to było w jego wczesnej historii, ale na damach i kawalerach całkowicie zanurzonych w życiu społecznym świeckiej wspólnoty. W tym środowisku damy i kawalerowie działają i przekuwają swój wybór na świadectwo wiary, wyrażającej się też przez konkretne czyny”⁴⁹. Wskazywał, że bardzo potrzebne jest dziś lepsze rozumienie wartości ubóstwa, życie u boku najbardziej potrzebujących i dzielenie z nimi wielu cierpień Chrystusowych, włączając w to dyskryminacje i prześladowania z powodu bycia chrześcijanami. Dlatego potrzeba dziś „formowania nowych kobiet i mężczyzn, ludzi, którzy będą w stanie podjąć i wygrać walkę, która jest konieczna; chodzi o walkę dobrowolną, osobistą, prowadzoną w ciszy: jest to walka ze złymi nawykami, z wadami, z własnym egoizmem i z pychą, czyli z tą częścią nas samych, która nie jest najlepsza”⁵⁰.

Na zakończenie kościelnej części uroczystości celebrowali księża, damy i kawalerowie zakonu udali się w procesji do kaplicy Grobu Bożego, gdzie w imieniu bożogrobców bp Kazimierz Ryczan złożył akt zawierzenia miasta i poprowadził modlitwę jubileuszową. Z miechowskiej Kaplicy Grobu Bożego popłynęły słowa dziękczynienia i zobowiązania: „Dziękujemy dzisiaj Bożej Opatrności za tę

⁴⁸ Por. A. Dziarmaga, *Te Deum w Miechowie*, „Niedziela” 41/2013, s. 30-31.

⁴⁹ Archiwum autora, *Homilia nuncjusza apostolskiego w Polsce abp. Celestino Migliore w czasie Mszy św. na rozpoczęcie obchodów 850-lecia przybycia bożogrobców do Miechowa /29 września 2013/*

⁵⁰ Tamże.

miechowską Kaplicę Bożego Grobu, która już ponad osiem wieków głosi zbawcze zwycięstwo Jezusa Chrystusa i wskazuje drogę ku naszemu ostatecznemu powołaniu i przeznaczeniu. Wyrażamy wielką wdzięczność także za tych, którzy byli stróżami tego świętego miejsca – za pokolenia polskich Kanoników Regularnych Stróżów Świętego Grobu Jerozolimskiego, począwszy od Marcina Gallusa. Z wdzięcznością wspominamy wszystkich miechowskich proboszczów, w tym zmarłego niedawno ks. infułata Jerzego Gredkę. Dziękujemy za najmłodszych stróżów miechowskiego Bożego Grobu – Damy i Kawalerów Zakonu Rycerskiego odnowionego w Polsce w 1995 roku. Wdzięczni za to wielkie historyczne dziedzictwo, chcemy być jego wiernymi stróżami, pragniemy je nadal rozwijać i ubogacać. Chcemy dołożyć wszelkich starań, aby ta miechowska bazylika, z jej drogocenną Kaplicą Bożego Grobu, była nadal znakiem naszej szczególnej więzi z Ziemią Świętą i świętym miastem Jerozolimą. Wyrazem tego niech będzie zanoszona tutaj modlitwa o pokój w Ojczyźnie Jezusa, w naszej Ojczyźnie i na całym świecie⁵¹.

W ramach jubileuszu w wirydarzu zabudowań poklasztornych została otwarta wystawa jubileuszowa. Z kolei Poczta Polska wyemitowała pieczęć, znaczek i kartę jubileuszową. Można było także nabyć okolicznościowe wydawnictwa. Zakończenie obchodów jubileuszu 850-lecia powstania pierwszej fundacji bożogrobców na ziemiach polskich będzie miało miejsce podczas III Miechowskich Dni Jerozolimy, zapowiedzianych na 6 i 7 września 2014 roku.

⁵¹ Tenże, *Modlitwa jubileuszowa z okazji 850 fundacji miechowskiej w dniu 29 września 2013 roku wypowiedziana przez bp. Kazimierza Ryczana w Kaplicy Grobu Bożego w Miechowie 29 września 2013 roku.*